

Squatting i Alexandra

– om illegal bosättning i Sydafrika och hur landets bostadspolitik påverkats av Habitat II

Sammanfattning

Squatting innebär att människor illegalt bosätter sig på mark eller ockuperar tomma hus för att ha någonstans att bo. I samband med att världens storstäder växer, växer även squattingområden. För att förbättra situationen för bland annat squatters, hölls 1996 en FN-konferens, Habitat II.

Syftet med uppsatsen är att belysa problemet med squatting och undersöker om Habitat II:s beslut haft någon inverkan på det deltagande landet Sydafrika. Den teoretiska ansatsen är realism och managerialism, där man menar att bostadssegregation beror på sociala och rumsliga hinder, samt att det är de med makt som ansvarar för bostadsituationen. De dokument från Habitat II har studerats som berör squatters samt sydafrikanska bostadspolitiska dokument. Även en litterär fallstudie av förstaden Alexandra har gjorts.

Squatting i Sydafrika till stor del beror på den tidigare apartheid som bedrevs i landet under större delen av 1900-talet. Squatters situation har i viss mån förbättrats efter 1996, men mer beroende på apartheids avvecklande och de nya regeringarnas vilja att förändra situationen än Habitat II:s dokument. Habitat II poängterar hur viktigt det är med lokalt deltagande organisationer och dessa har stor roll i förbättrandet för squatters. Många organisationer i Sydafrika har drivit bostadsfrågan framåt lokalt. Samtidigt är flera organisationer alltför korrupta, likaså de bygg- och finansieringsbolag som ska ordna bostäder, varför situationen för många squatters fortfarande är oförändrad.

Nyckelord: squatting/illegal bosättning, Sydafrika, Habitat II, bostadspolitik, lokala organisationer

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1. Syfte, avgränsning och frågeställningar	2
1.2. Slum och squatting – tankegångar runt begreppen	3
1.3. Metod och källkritik	4
1.4. Uppsatsens disposition.....	6
2. TEORI OM URBANISERING	6
3. DEN GLOBALA BOSTADSSITUATIONEN.....	8
3.1. Habitat II - Bakgrund.....	8
3.2. Konferensens genomförande	8
3.3. Habitat Agendan	9
4. EXEMPLET SYDAFRIKA	12
4.1. Bostadspolitisk historia	12
4.2. Sydafrikas bostadspolitik efter apartheid.....	14
4.2.1. White Paper 1994	15
4.2.2. Urban Development framework 1996.....	15
4.2.3. Housing Act 1997.....	16
4.3. Mål och visioner i regeringens bostadspolitik.....	16
4.4. The People's Housing Process.....	17
5. FALLSTUDIE - ALEXANDRA	18
5.1. Historisk överblick av bostadssituationen.....	19
5.2. Lokala organisationer.....	21
5.3. Byggnation av bostäder.....	22
5.4. Bostadssituationen idag	23
6. ANALYS	24
7. SLUTSATSER.....	28
7.1. Fungerar den teoretiska ansatsen och metoden?.....	29
7.2. Hur ska problemen med squatting lösas?	30
REFERENSER	32
Litteraturförteckning.....	32
Internet	32
Källförteckning.....	33

Figurförteckning

Figur 1. Sydafrikas provinsiella indelning.....	13
Figur 2. Karta över Johannesburg och Alexandra.....	19

Tabellförteckning

Tabell 1. Antal procent av världens befolkning som bor i urbaniserade områden.....	11
Tabell 2. Jämförelse mellan Habitat Agendan och White Paper.....	26

1. Inledning

Att ha ett tak över huvudet, en fast punkt i tillvaron där man kan känna sig trygg och en plats att kalla sitt hem är något av det mest väsentliga i en människas liv. Trots detta finns det många människor världen runt som varken har tak över huvudet eller ett eget hem. I mitten av förra århundradet började städer växa med hög hastighet då människor från landsbygden sökte lyckan och arbete i staden. Särskilt storstäderna i utvecklingsländerna växte i hög takt och har utvecklats till megastäder med miljontals invånare (Se tabell 1, sid. 10). Ett stort problem som följde var bristen på bostäder inne i städerna. För att ha någonstans att bo tvingades människor söka skydd på annat sätt. Skjul av kartong, plåt och annat byggdes upp i utkanten av städerna, där hyror inte är lika höga och det är nära till arbetet. Ockupation av mark och andra hus är illegal och där finns ofta inte bekvämligheter som avlopp, sophantering och rinnande vatten. I ett led att försöka förbättra situationen för bland annat dessa människor hölls det den 3–14 juni 1996 en världsomspännande boende- och bebyggelsekonferens i Istanbul, vanligen kallad Habitat II. Statsdelegater, lokala myndigheter och organisationer, journalister och andra intresserade från 171 länder samlades för att diskutera boendefrågan runt om i världen på den andra av FN:s konferenser som behandlade dessa frågor.

1.1. Syfte, avgränsning och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att belysa problemet med squatting, människor som illegalt bosätter sig på mark i storstädernas utkanter för att bygga sig ett eget hem alternativt ockuperar ett redan befintligt hus. Jag vill se om Habitat II har haft någon inverkan på ett deltagande land, Sydafrika, och om dem som bor illegalt fått någon förbättrad situation.

Det finns många sätt att förbättra boendet på, och en mängd olika problemområden inom bostadspolitik och boendemiljöer att fokusera på. Jag är intresserad av fenomenet ”squatting” – människor som illegalt ockuperar mark och tomma hus – och har därför begränsat min undersökning till att i Habitat II enbart studera dokument och mål som sattes upp vad gäller squatting och förbättrandet av den boendemiljön. Likaså har jag från den sydafrikanska regeringens hemsida bara tagit del av dokument som berör de fattiga squatters. Anledningen till att jag väljer att använda mig av de engelska begreppen squatting och squatters är att det

inte finns någon bra svensk översättning. Då squattingområden ser olika ut i olika delar av världen har jag i min litterära fallstudie avgränsat mig genom att undersöka en förstad till Johannesburg i Sydafrika, Alexandra.

Frågeställningarna baserar sig främst på det som beslöts boende- och bebyggelsekonferensen. Eftersom det satsas mycket på världsomfattande konferenser är en fråga om världskonferenser som Habitat II har någon funktion. Hjälper de till att förändra situationen för människor på gräsrotsnivå? Det poängterades före konferensen hur viktigt det är att organisationer på lokal nivå får vara med och fatta beslut, men får de gehör för sina åsikter och viljor? De frågeställningar min uppsats bygger på är följande:

- Följer Sydafrikas bostadspolitik de målsättningar och dokument som skrevs under på Habitat II?
- Har squatters situation i Sydafrika och främst Alexandra förändrats i och med konferensens genomförande?
- Har de organisationer som arbetar för förbättrande av boendemiljön på lokal nivå lyckats få fram sina krav och önskemål?

1.2. Slum och squatting – tankegångar runt begreppen

Squatters och squatting är engelska begrepp vilka jag väljer att använda mig av då det inte finns någon bra översättning till svenska. Squatting blandas dock ofta ihop med ett annat begrepp som behandlar en fattig urban befolkning, nämligen slum. Det finns trots allt skilda betydelser och man bör försöka hålla sig till det som egentligen åsyftas. Ett slumområde består av permanenta byggnader som funnits i flera år, men som av olika anledningar avsevärt försämrats i standard. När bostadsområden förfaller i standard, flyttar ofta de mer välbeställda ut och ersätts av fattigare invånare. Människor som bor där antingen hyr eller äger sina lägenheter.¹ Squatting är dock en annan sak och kan göras på olika vis. I London och Amsterdam, till exempel, avses squatting då människor flyttar in i och bosätter sig i redan befintliga men tomma hus. Squatting som jag främst kommer att använda begreppet, innebär att människor bosätter sig på markområden strax utanför stora städer, för att bygga upp egna ”hus”. De har inga ekonomiska möjligheter att bosätta sig i hus inne i staden eller i förorten och kan därför så småningom hamna antingen i slumområden eller sluta på gatan med

¹ Drakakis-Smith, David (1987) *The Third World City*, sid.87

trottoaren som sin hemvist. Ett annat alternativ blir att slå upp ett skjul i närheten av stadens centrum där chans till arbete oftast är störst, på mark som någon annan äger. Där bygger de upp egna spontana skydd av exempelvis plåtskjul, kartonger eller brädbitar, för att senare förbättra bostäderna. Dessa organiserade aktioner kan ske över en natt, då flera hundra familjer samlas, invaderar mark, slår upp skjul och flyttar in. Det kan också ske successivt, då ett fåtal familjer bygger upp ett par skjul för att sen följas av andra. Begreppet squatting kan även gå under namnen illegal bosättning eller olaglig ockupation av hus eller mark. Squatters har alltså ingen legal rätt att bo i huset eller på marken de ockuperar.² Skjulen slås ofta upp på icke eftertraktade platser som bergssluttningar och träskmarker. I vissa städer slås det även upp skjul på taken till innerstädernas hus för att komma billigare undan, vilket kan vara en av anledningarna till att de båda begreppen likställs.³ I Sydafrika slås skjul ofta upp på bakgårdar och lediga tomter i närhet till städerna. Det är inte heller ovanligt i Sydafrika att tomma hus intas av desperata bostadssökare. Många områden har vuxit under översikt av lokala myndigheter och de boende, både till ytan och till antalet squatters.⁴ Det går att kalla ett squattingområde för slum men inte tvärtom, då den huvudsakliga skillnaden är ägandeförhållandet, inte standarden på boendet. Det är också en av anledningarna till att det kan vara svårt att få tag på riktiga fakta när det gäller squatting, då insamlade data som berör bostadsrelaterade problem nämns som slum, fast det egentligen är squatting det handlar om.

1.3. Metod och källkritik

I min uppsats har jag använt mig av en kvalitativ metod som främst bygger på att en förståelse ska fås för det problem som studerats, vilket i detta fall är squatting och de problem och möjligheter det skapar, samt även beskriva helheten som problemet ryms inom. Jag ska dels göra en jämförande studie mellan Habitat II:s dokument och den sydafrikanska regeringens bostadspolitiska dokument, dels ska jag belysa problemet genom en fallstudie.⁵ En hermeneutisk ansats innebär en forskningsprocess där det viktiga är att försöka förstå och beskriva problemet. Forskningsprocessen innefattar alltid de värdepremisser och förkunskaper som forskaren har⁶, varför det kan vara svårt att skriva en helt neutral och objektiv uppsats. Realisterna, vars teoretiska ansats jag utgått från, menar också att det är omöjligt att vara helt

² Carter, Harold (1995) *The Study of Urban Geography*, sid.354

³ Drakakis-Smith, David (1987) *The Third World City*, sid.94

⁴ *ibid.*, sid.93

⁵ Holme, Idar Magne, Solvang, Bernt Krohn, *Forskningsmetodik*, 1997, sid.14

objektiv, det finns alltid ett uns av subjektivitet i det man skriver och läser. Mitt mål har dock alltid varit att så objektivt som möjligt beskriva problemet med squatting och vad som gjorts inom området.

Då jag befunnit mig långt från det område som studerats, har det inte varit möjligt att göra egna intervjuer med och observationer av squatters. Jag har heller inte kunnat studera de organisationer som lever och verkar i squattingområden, därför har främst andrahandskällor som litteraturstudier och radiointervjuer använts i uppsatsen. De tolkningar som gjorts är alltså mina analyser och återberättelser.⁷ För att undvika vinklade och subjektiva analyser och för att förstå bakgrunden till problemet, har jag försökt sätta mig in i den historiska situationen.

När det gäller litteratur som behandlar squatting kan det vara svårt att få fram alla fakta, då data som berör bostadsrelaterade problem ofta benämns som slum eller andra informella boendemiljöer trots att det egentligen är squatting det handlar om. Den information som hämtats från Internet kan vara svår att bedöma sanningshalten av, då den inte är tryckt och erkänd som källa. Jag betraktar dock den information från och om Habitat II som trovärdig, då den återfinns på Förenta Nationernas hemsida. Det samma gäller Sydafrikas regerings hemsidor, vilka förvisso kan framställa sig själva från en mycket positiv dager men som ändå troligtvis innehåller riktig information. Statistisk information från Sydafrika under apartheid var ofta friserad. Data hölls hemliga och bara en viss del fick publiceras offentligt.⁸ Sedan landet blev demokratiskt 1994 har situationen förbättrats, men fortfarande kan man inte förlita sig helt på det material som publiceras som behandlar squatting. Statistisk information om squatters kan vara missvisande, då det är svårt att få en trovärdig undersökning bland det stora antalet människor som lever i storstäder. Det finns förmodligen en stor del som inte svarar på frågor och även en stor del människor, illegala eller hemlösa, som inte medräknats då 'ingen' vet att de existerar.

⁶ *ibid.*, sid.98

⁷ *ibid.*, sid.134

⁸ Economist Intelligence Unit Limited, 1999, sid.49

1.4. Uppsatsens disposition

Uppsatsen börjar med en presentation av realism vilken är den teori jag kommer att använda mig av. För att kunna besvara mina frågeställningar kommer jag därefter gå igenom material från Habitat II som behandlar squatting och hur situationen för squatters ska förbättras. För att få en förankring i verkligheten har jag valt att studera ett enskilt land, Sydafrika, och se hur dess regering gjort efter att ha undertecknat dokumenten från boendekonferensen. Därefter följer fallstudien av förstaden Alexandra där det finns många squatters, för att se hur regeringens bostadspolitik implementeras. Uppsatsen avslutas med en analys, slutsatser samt hur man ska gå vidare för att förbättra situationen för squatters.

2. Teori om urbanisering

Den teoretiska ansats jag främst kommer att använda mig av i uppsatsen bygger på realismen och realistiska filosofer. Realismen växte fram som en kritik mot att positivism och lagbundenhet användes inom samhällsvetenskapen. Positivism använder sig av ”slutna system”, där en konstant mekanism orsakar regelbundenhet och konstanta förhållanden interagerar. Detta kan fungera inom naturvetenskapen där undersökningar och resultat ofta går att systematisera. Inom samhällsvetenskapen är dock förhållanden sådana att det inte går att utföra systematisk forskning eller få lagbundna resultat. Realismen representerar ett sätt att förstå förhållanden som måste finnas om regelbundenhet ska kunna återkomma.⁹ Målet med realismen är att försöka förklara händelser genom att klarlägga vad som orsakar förändringar, vad det är som gör att saker och ting förändras och vad som tillåter förändringar, vilket kan låta likt positivismen. Men skillnaden ligger i att vad som påverkar en förändring har inget att göra med hur många gånger förändringar sker. Det finns alltså ingen regelbundenhet.¹⁰ Realister hävdar också att det inte är individen själv som förändrar sin omgivning utan det beror på ekonomiska processer i samhället, men trots detta förnekar realismen inte en mänsklig påverkan i förändringar.¹¹

⁹ Cloke, Paul J., Philo, Chris, Sadler, David (1991) *Approaching Human Geography*, sid.145

¹⁰ Johnston, R.J. (1997) *Geography and Geographers*, sid.217

¹¹ *ibid.*, sid.221

För att använda sig av realism i forskning måste fokus läggas på hur människor interagerar i den lilla världen; familj, nätverk, grannskap. Realism har ofta använts som teoretisk ansats inom boende och segregerat boende av forskare som kallar sig managerialister. De tror att det är de som bestämmer på bostadsmarknaden, både individer och organisationer, som orsakar segregerade boenden. Tvärtemot vad positivistinspirerat arbete har påvisat, kan människor inte själva välja sitt boende. Många grupper i samhället blir tvingade in i bostadsområden beroende på ens roll på bostadsmarknaden. De mönster som återfinns inom det urbana boendet orsakas enligt Pahl (1969) av sociala och rumsliga hinder. Rumsliga hinder, menar Pahl, är tillgången till resurser och de grundläggande basbehoven. Ett exempel är tid- och kostnadsfrågor. Är det viktigare att bo bra och få betala dyra transporter till och från jobbet eller är det mer angeläget med närhet till arbetet där boendestandarden blir betydligt sämre? Sociala hinder har att göra med politiken som bedrivs. Byråkratiska, statliga hinder och behovet av makt är exempel på varför bostadssituationen kan se ut som den gör. Många av realismens teorier bygger även på idéer om kapitalism och Marxism. Harvey är en av forskarna som menar att rumslig segregation är ett resultat av klasssystemet i ett kapitalistiskt samhälle. Det är de som sitter på kapital som har makten i samhället och rätten att bestämma, vilket resulterar i ett segregerat boende.¹²

Jag antar att den squatting som idag pågår har delvis att göra med den politik som bedrivs i landet. Urbanisering pågår fortfarande i Tredje världen i stor omfattning och beror mycket på både den sysselsättnings- och bostadspolitik som förs i landet. Urbanisering sker också på grund av ökad fattigdom och arbetslöshet ute på landsbygden. Fanns det tillräckligt med utbildning, arbetstillfällen och sjukvård för dem skulle förmodligen färre söka sig in till städerna. Men ute på landsbygden saknas arbeten och drömmar om storstadslivet blir alltför starka. Människor söker sig till storstäder där arbetstillfällen och löner finns, dessutom är sjukvård och sociala skyddsnät oftast bättre i större tätorter.¹³ Därefter följer ytterligare ett problem, vilket innebär att städer ofta inte har bostäder till dem som kommer. De bostäder som finns är ofta alltför dyra för de nyanlända att ha råd med. Däremot brukar det, generellt sett, finnas lediga lägenheter i förorter och utkanter av storstäderna. Men här uppstår ett rumsligt hinder. Det blir mer kostsamt att ta sig in till sitt jobb inne i stadens centrum, då transporter brukar vara dyra både i tid och i pengar vilket alltså skulle kunna vara ännu en anledning till att människor utövar squatting. Finns det 'ledig' mark i anslutning till staden,

¹² *ibid.*, sid.228f

¹³ Potter, RB. (1999) *Geographies of Development*, sid.221f

ser människor ingen anledning till att inte slå upp ett skjul där. Ofta är tillståndet på bostaden dåligt, då det sällan finns rinnande vatten, sophantering eller toaletter i anslutning till bostaden.¹⁴

3. Den globala bostadssituationen

3.1. Habitat II - Bakgrund

Den första FN-konferensen med tema boende och bebyggelse hölls i Vancouver 1976. Där bildades en speciell kommitté för boendefrågor, United Nations Centre for Human Settlements, UNCHS, vilken verkar för förbättrande av den globala boendemiljön. Kommittén arbetar direkt med speciella projekt men även genom lobbying för att försöka påverka beslutsfattare runt om i världen och få dem engagerade i boendefrågor. Då situationen i världens storstäder förändrats mycket under de senaste decennierna beslöts att en ny boendekonferens skulle hållas i Istanbul 1996, Habitat II. Speciellt i utvecklingsländer växer städer fort och allt fler utvecklas till megastäder med miljontals invånare. Det är främst den ekonomiska och sociala välfärden som hotas av den ökande befolkningen, enligt Världsbanken, som samtidigt menar att det är omöjligt att stoppa urbaniseringen.¹⁵ Drygt hälften av världens befolkning bor idag i städer, jämfört med en tredjedel på 1950-talet. Två tredjedelar av befolkningstillväxten sker i storstäderna. Redan idag bor det i utvecklingsländernas storstäder fler människor än vad det gör i Europa, Japan och Nordamerika tillsammans.¹⁶

3.2. Konferensens genomförande

För att arbeta fram de dokument och mål som skulle läggas fram på Habitat II träffades representanter från samtliga deltagarländer fyra gånger i en förberedelsekommitté. Alla deltagarländer skrev en rapport, där riktlinjer och lagar som reglerar boendefrågor i respektive land beskrevs.¹⁷ Habitat II om boende och bebyggelse hölls den 3-14 juni 1996 i Istanbul. För

¹⁴ *ibid.*, sid.243

¹⁵ <http://www.worldbank.org/html/extdr/extme/citiespr.htm>, hämtat 2000-10-17

¹⁶ http://www.agenda21forum.org/rapporter/habitat_ii_1996/habitat.htm, hämtat 2000-10-19

¹⁷ http://www.agenda21forum.org/rapporter/habitat_ii_1996/artiklar.htm, hämtat 2000-10-19

att få en helhetssyn togs det in riktlinjer och perspektiv från tidigare under 1990-talet hållna konferenser. Helhetssynen var viktig för Habitat II, då världsproblem som hemlöshet och miljöförstöring hänger samman och inte kan lösas var och en för sig. Andra perspektiv som lyftes fram på konferensen var betydelsen av att lokala och regionala myndigheter deltog. Habitat II var unik då det var första gången representanter från lokala myndigheter, näringslivet, den akademiska världen, non-governmental organisations (NGO:s), fackföreningar och ungdomar deltog.

Huvudfrågorna för konferensen var ett bra boende för alla samt en hållbar urban utveckling i Agenda 21's anda. Arbetet fokuserades på långsiktiga planeringar, kretsloppslösningar samt medborgarnas deltagande.¹⁸ Boende- och bebyggelsefrågor världen över diskuterades på olika institutionella nivåer och arbetet fördelades på olika fora. I rapporten "Livable Cities for the 21st Century" presenterade Världsbanken sina egna projekt inom urban utveckling i utvecklingsländerna. Där konstaterades att för att urbana projekt skall lyckas är det viktigaste den lokala förankringen hos befolkningen, både i planeringsstadiet och vid genomförandet.¹⁹ I Kommitté 1 förhandlades det om sluttexterna i de dokument som arbetats fram.

Huvuddokumentet var Habitat Agendan, vilken jag kommer att presentera mer ingående nedan. En deklARATION skrevs också, IstanbuldeklARATIONen, vilken sammanfattar de viktigaste punkterna i Agendan. Kommitté 2 var till för representanter från kommuner, parlament, stiftelser, universitet och NGO:s. I olika arbetsgrupper kom de slutligen fram till en rapport vilken senare förelades i Plenardiskussionen. Initiativet att bjuda in lokala representanter för att få till en konkret handlingsplan var ett positivt steg från FN:s sida. Det är viktigt att få en bredare förankring hos människorna för att arbetet med deklARATIONen ska få gehör. Ett annat forum var till enbart för NGO:s. 2 014 organisationer och föreningar från hela världen samlades för att diskutera idéer och sprida information, som sedan sammanfattades i en skrivelse och förelades i Kommitté 2.²⁰

3.3. Habitat Agendan

Habitat Agendan är det slutdokument som skrevs under på Habitat II. Jag ska gå igenom de delar som berör förbättrandet av slum- och squattingsområden. I kapitel 3 "Åtaganden", har de

¹⁸ ibid.

¹⁹ <http://www.worldbank.org/html/extdr/extme/slumspr.htm>, hämtat 2000-10-17

regeringar som undertecknat avtalet gått med på att ge tak över huvudet för alla människor samt att redan befintliga bostäder ska legaliseras och förbättras. Målet är att förbättra boendestandarden på ett hållbart sätt så att samtliga människor ska få ett bra boende som är hälsosamt, tryggt, lättillgängligt och överkomligt i pris. Även basbehov såsom sophantering, rinnande vatten, avlopp och transporter inkluderas i detta. All diskriminering inom boende ska bort och dessa mål ska uppnås utan att det inverkar på de mänskliga rättigheterna. Bostadspolitik ska prioriteras då det förbättrar den sociala situationen och hänsyn ska speciellt tas till de som lever i fattigdom och hemlöshet. Alla människor ska ha rätt till en bit mark och att känna trygghet i sitt boende. Genom att förbättra tillgången till rinnande vatten, avloppssystem och andra nödvändiga bekvämligheter vill regeringar nå de svagaste grupperna i dagens samhälle. Alla människor ska få råd att skaffa sig ett eget boende och det poängteras att man främst ska använda sig av lokala metoder och teknologier. Öka mängden av bostäder till överkomliga priser, gärna hyresrätter i kommunala eller kooperativa föreningar, för att så många som möjligt ska ha råd till en bostad. I Habitat Agendan står även att redan befintligt boende ska förbättras, vilket innefattar slum- och squattingsområden. Konferensdeltagarna vill ge de hemlösa rätt till en bostad och deras basbehov tillgodosedda. Människor ska inte drabbas av påtvingade vräkningar och tvångsflyttningar på ett sätt som strider mot lagen och de mänskliga rättigheterna. Skulle vräkningar ändå ske måste nytt boende ges.²¹

Då den pågående urbaniseringen är mycket snabb krävs alltfler långsiktiga lösningar på hur boendet ska planeras och byggas. I ett squattingsområde vill man med Habitat Agendan ge de boende möjligheter till rinnande vatten, närhet till skolor och sjukvård samt motarbeta segregation och diskriminering. Kliniker, avloppssystem, drickbart vatten och annat bör finnas i alla bostadsområden så snart det är möjligt för att uppnå en god hälsa hos befolkningen. Särskilt viktigt är detta hos de fattiga för att deras levnadsstandard inte ska försämrats. Samarbeten mellan offentliga och privata organisationer samt NGO:s uppmuntras för att utveckla en väl avvägd och balanserad 'bostadspolitik'. Dessa ska kunna se konsekvenserna med sina åtaganden och även planera inför framtida generationers boende.²²

Agendan förespråkar deltagande i boendefrågan på alla nivåer. Privata, offentliga, lokala och regionala intressenter bör alla få delta för att få en så effektiv genomslagskraft som möjligt

²⁰ http://www.agenda21forum.org/rapporter/habitat_ii_1996/artiklar.htm, hämtat 2000-10-19

²¹ <http://www.unchs.org/unchs/english/hagenda/ch-3a.htm>, hämtat 2000-10-19

²² <http://www.unchs.org/unchs/english/hagenda/ch-3b.htm>, hämtat 2000-10-19

när det gäller människors boende och utvecklandet av detta. Först och främst bör lokala myndigheter etableras, med demokratiskt styre, för att på ett ickekorrump och effektivt sätt utveckla boendet. Där det är möjligt föredrar Agendan att den privata sektorn får möjligheter att organiseras och utvecklas. Det ska decentraliseras så långt det är möjligt för att lättast nå människorna som är i störst behov av hjälp, vilka oftast befinner sig på gräsrotsnivå. Den uppmuntrar uppbyggandet av lokala organisationer och NGO:s då de har lättare att motarbeta fattigdom och misär, samt höja livskvaliteten hos befolkningen.²³ Hur det hela ska finansieras beskrivs också. Det kostar pengar att bygga och restaurera hus och finansiering bör komma från olika intressegrupper på olika nivåer i samhället. De som bör få mest pengar är de lokala institutionerna vilka ska förse de allra fattigaste med tak över huvudet. Man kan stimulera ett lands ekonomiska och sociala utveckling genom att locka till sig intresserade finansiärer och investerare.²⁴

Hur man ska gå tillväga för att uppnå de mål som ställts upp i Agendan beskrivs i det fjärde kapitlet 'Global handlingsplan'. Minst en miljard människor saknar idag boende eller lever under omänskliga förhållanden och de bor främst i utvecklingsländer. Befolkningen i världen har under de senaste tjugo åren ökat med cirka 1,5 miljarder och enligt ungefärliga beräkningar bor mer än 50 % i urbana miljöer idag (se tabell 1).

Tabell 1. Antal procent av världens befolkning som bor i urbaniserade områden

Region	1950	1979	1990	2000
Afrika	14,5	22,9	33,9	40,7
Sydamerika	41,5	57,3	71,5	76,4
Nordamerika	63,9	73,8	75,2	77,3
Asien	16,4	22,9	34,4	42,7
Europa	56,5	66,7	73,4	76,7
F.d. Sovjet	39,3	56,7	65,8	67,5

UN, World Urbanization Prospects (NY 1991), hämtat 2000-12-24 från http://www.agenda21forum.org/rapporter/habitat_ii_1996/artiklar.htm

Särskilt i utvecklingsländerna ökar stadsbefolkningen vilket medför en mängd nya utmaningar och möjligheter och de som har störst möjlighet att förändra situationen är aktörer på lägre nivåer. För trots att regeringar har skrivit under Agendan och att dessa kan göra mycket inom

²³ <http://www.unchs.org/onchs/english/hagenda/ch-3c.htm>, hämtat 2000-10-19

²⁴ <http://www.unchs.org/unchs/english/hagenda/ch-3e.htm>, hämtat 2000-10-19

den nationella bostadspolitiken, är det på lokal och regional nivå det ofta avgörs om ett projekt ska lyckas eller inte. Strukturella problem måste främst lösas på högre nivå, men framsteg beror ofta på hur engagerade och hur väl samarbetet mellan lokalbefolkning, lokala myndigheter och olika intresseorganisationer är. Regeringar bör stifta lagar och arbeta fram ekonomiska planer för att stödja de privata intressenter, NGO:s och lokala grupper som är intresserade av att utveckla boendemiljöer.²⁵ För att människor ska kunna få ett bra boende kräver den globala handlingsplanen att en bostad ska vara lättillgänglig, det ska finnas tillräckligt med plats för samtliga medlemmar i familjen och även viss avskildhet till grannar. De boende ska ha besittningsrätt till tomten och de infrastrukturella basbehoven ska kunna uppfyllas. Detta ska kunna ges till ett överkomligt pris som ger alla möjlighet till ett bra boende.²⁶

För att se hur Habitat Agendans målsättningar och beslut implementerats i deltagarländerna har jag valt att studera ett specifikt land, Sydafrika, och hur deras regering lyckats med att följa Agendan. Då landet har haft en annorlunda utveckling jämfört med andra länder, är det också intressant att se hur de gått tillväga för att lösa bostadsproblemet för squatters.

4. Exemplet Sydafrika

4.1. Bostadspolitisk historia

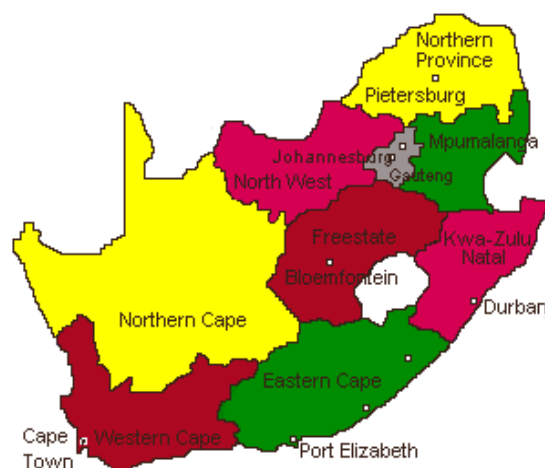
I Sydafrika, inklusive Johannesburg, är den rasåtskiljande politik som förts en orsak till att människor bedriver squatting. Stadsplanering byggd på apartheid gick ut på att segregera människor och pågick under större delen av 1900-talet. Den icke-vita befolkningen hade inte rätt att bo i städer utan tvingades under brutala tvångsflyttningar in i bantustans, konstruerade bostadsområden långt från den vita befolkningens städer, eller ut på landsbygden. De icke-vita som trots allt bodde kvar i städerna fick inte rätt till vanliga bostäder, utan blev själva tvungna att bygga upp små ruckel i utkanten av stadskärnan. Där fanns knappt några vattenledningar, avloppssystem, elektricitet eller annan infrastruktur. Icke-vita som på detta vis bosatte sig illegalt riskerade att snabbt bli tvångsflyttade då deras hus ofta revs ner. Först på 1980-talet ändrades den officiella politiken, men fortfarande fanns

²⁵ <http://www.unchs.org/unchs/english/hagenda/ch-4a.htm>, hämtat 2000-10-19

²⁶ <http://www.unchs.org/unchs/english/hagenda/ch-4b-1.htm>, hämtat 2000-12-27

många negativa konsekvenser av apartheidpolitiken. En mängd verksamheter pågick för att kontrollera de icke-vitas boende. Exempelvis påstod sig regeringen bedriva icke-rasistisk lagstiftning, men i själva verket utfördes våldsaktioner mot de icke-vita för att de skulle bosätta sig i bantustans.²⁷

Som exempel kan nämnas att squattingområden i Alexandra så sent som i februari 1996 attackerades och brändes ner av missnöjda grannar, då squatters hade slagit sig ner på mark avsett för nya lågkostnadshus. De lokala myndigheterna lovade att ge squatters ett nytt område att flytta till. Detta visade sig vara svårare än man trott, då den nya marken kom att ligga allt för långt bort från deras arbeten och vänner. Squatters vägrade att flytta på sig, grannarna rasade och polis tillkallades och använde tårgas och gummikulor mot squatters. Händelsen återger tre typiska historiska skeden i den sydafrikanska politiken. För det första har både regeringar och den vita befolkningen sett squattingområden som kriminella, okontrollerbara och våldsamma. För det andra har områdena varit föremål för urban planering och utveckling med en ovanifrån bedriven politik. Beslut har fattats oavsett om de boende tillfrågats eller ej, vilket i sin tur lett till squatters motstånd till förflyttning. För det tredje har den rasåtskiljande politiken gjort att nya på förslag givna områden legat för långt bort från arbete och det liv squatters har levat.²⁸ Den politik som bedrevs ledde till ett mycket rumsligt och socialt segregerat samhälle, som lämnat tydliga spår i dagens Sydafrika.

Figur 1. Sydafrikas provinsiella indelning

Hämtat från http://www.lib.utexas.edu/Libs/PCL/Map_collection/africa/SAfrica_provinces_95.jpg, 2001-01-11.

²⁷ Royston, Lauren (1998) *The Struggle for Access to the City in the Witwatersrand Region*

²⁸ Lucas, Justine (1998) *The Politics of Informal Housing in Alexandra Township*, sid.144

4.2. Sydafrikas bostadspolitik efter apartheid

När Sydafrika hade sina första demokratiska val 1994 och ANC fick makten hade befolkningen stora förväntningar på den nya regeringen och hur den skulle lösa alla problem. Bland annat förändrades många lagar. Den nya regeringen ville få bort apartheid ur systemet och hade stora utmaningar som väntade, exempelvis att integrera befolkningen och ge alla sydafrikanska medborgare rätt till ett bra boende.²⁹ Det märks i den bostadspolitik som bedrivits att regeringen har viljan att försöka förbättra situationen för framförallt fattiga och squatters. Redan samma år tillkom två program som regeringen arbetar efter för att utveckla och förbättra bostadssituationen i Sydafrika. De är Reconstruction and Development Programme, RDP, samt Growth, Employment and Redistribution, GEAR. Med hjälp av dessa program ska orättvisorna i landet tas bort. Dessutom ska de se till att regeringens bostadspolitik koordineras och förs inom olika områden, som bebyggelse, ekonomi, mänskliga rättigheter och demokratisering.³⁰ En ny lag kom 1994, the Restitution of Land Rights Act. De icke-vita vars mark exproprierats från juni 1913 och framåt har en möjlighet att återfå denna, alternativt kompenseras i form av likvärdig mark eller ekonomisk ersättning.³¹ Parlamentet antog 1996 nya lagar för att minska orättvisorna och påbörjade samtidigt Tenure Reform Programme. Då regeringar ända in på 1990-talet har nekat icke-vita rätt att äga mark, vill programmet försäkra sig om att rätten till mark är lika för samtliga sydafrikanska medborgare.³² Parlamentet gav även squatters formell besittningsrätt till den mark där de bor.³³

På grund av regimskiftet under 1994 kom Sydafrika relativt sent igång med förberedelserna inför Habitat II. Trots detta lyckades regeringen skriva och presentera en nationell rapport, där bebyggelseprogram och bostadspolitik beskrevs ingående. Sydafrika sände en delegation till boende- och bebyggelsekonferensen 1996 och skrev under samtliga dokument och strategier för att nå ett bättre boende för samtliga.

²⁹ <http://www.housing.gov.za/Pages/Istanbul+5/istanbul5.htm>, hämtat 2000-12-08

³⁰ http://www.housing.gov.za/Pages/code/Part%201/Chapter%202/Part1_Chap2.htm#2.3, hämtat 2000-12-08

³¹ Initial Country Report (1998), sid.29f

³² *ibid.*, sid.75

³³ Lucas, Justine (1998) *The Politics of Informal Housing in Alexandra Township*, sid.143

4.2.1. White Paper 1994

White Paper, vilken fanns som bakgrundsmaterial till den inför Habitat II nationella rapporten, kom ut 1994. Där finns den sydafrikanska regeringens mål och strategier inom bostadspolitik. Det dokumentet är tillsammans med Urban Development framework och Housing Act, vilka jag kommer att presentera nedan, de viktigaste utgångspunkterna inom sydafrikansk bostadspolitik. Bostadssituationen för de fattiga måste förbättras och det är viktigt att bygga bostäder som de har råd med, men som ändå har en acceptabel standard och uppfyller de basbehov som finns. I White Paper står uttryckligen att alla sydafrikaner ska ha rätt till ett permanent boende på mark med besittningsrätt. Människor ska få boendets basbehov tillgodosedda, de med särskilda behov ska få extra hjälp och de som inte själva kan få tillgång till ett bra boende bör få hjälp av staten. Dessutom påpekas vikten av myndigheters och organisationers lokala engagemang, för att försäkra sig om att bostadsprojekten genomförs.³⁴

4.2.2. Urban Development framework 1996

Sydafrikas parlament skrev under Habitat Agendan och åtog sig därmed att genomföra dess målsättningar. För att kunna genomföra dessa, antogs under 1997 en Urban Development framework. Denna framework anvisar vad som krävs för att genomföra Agendans mål och visar också de visioner som landet har. Regeringen prioriterar bland annat integration mellan lokala myndigheter och befolkningen så att samarbetet ska fungera bra. Stadsplanering och ekonomisk planering bör samordnas så att de inte motarbetar varandra.³⁵ De nationella program som ska genomföra visionerna och målen finns med i Urban Development framework. I ett av de nationella programmen – Integrating the city and region – står det uttryckligen att squatters situation ska förbättras genom att informella och illegala bostadsområden ska byggas om och rustas upp.³⁶

³⁴ http://www.housing.gov.za/Pages/code/Part%201/Chapter%202/Part1_Chap2.htm#2.3, hämtat 2000-12-08

³⁵ http://www.housing.gov.za/Pages/Publications/urban_development.htm, hämtat 2000-12-27

³⁶ <http://www.housing.gov.za/Pages/Istanbul+5/istanbul5.htm>, hämtat 2000-12-08

4.2.3. Housing Act 1997

Housing Act 1997 är den viktigaste lagen inom boende och bebyggelse i Sydafrika. Där beskrivs bland annat hur utvecklingen inom bostadspolitiken ska bedrivas och den upphäver tidigare lagstiftning inom boende och bebyggelse.³⁷ I Housing Act står fastslaget att samtliga sydafrikanska medborgare har rätt till ett bra boende. Den sydafrikanska regeringen menar att ett bra boende bland annat innebär laglig besittningsrätt av mark och närheten till service och infrastruktur. Regeringen har dock svårt att själva förse samtliga medborgare med bostäder. Med hjälp av lagstiftning kan de få lokala och regionala myndigheter att själva organisera byggandet av bostäder, upprusta äldre hus och förbättra deras standard. Ytterligare ett mål med den nya bostadspolitiken är att förbättra livskvaliteten hos sydafrikanerna och lagen tar särskilt upp de fattiga och hemlösa människornas bostadssituation.³⁸ De flesta regionala myndigheter har kommit långt i utvecklingen med den provinsiella lagstiftning som förespråkas, vilket ses som mycket positivt hos regeringen.³⁹

Bostadspolitiken är bunden till den sydafrikanska konstitutionen som skrevs år 1996. All politik i Sydafrika baseras på konstitutionen, varför det är viktigt att även all bostadspolitik förs i enlighet med denna. I den 26:e delen av konstitutionen står uttryckligen att samtliga sydafrikanska medborgare har rätt till ett bra boende och det är regeringens uppgift att genom lagstiftning och andra medel se till att det uppfylls.⁴⁰

4.3. Mål och visioner i regeringens bostadspolitik

Den sydafrikanska regeringens målsättning år 1994 var att bygga en miljon nya bostäder före år 2000. Mellan mars 1994 och november 1996 byggdes dock bara 123 139 nya bostäder.⁴¹ Enligt regeringen misslyckades det på grund av bristande resurser på lokal och regional nivå, att byggnadsmaterial saknades samt den långa tid det tog att starta nya byggnadsprojekt. De satsade stort på att ta bort dessa hinder och ser nu ljusare på framtiden. Ytterligare ett program har startats, ”Housing Accord”, som ska påskynda arbetet med att ge alla ett bra boende. Där

³⁷ http://www.housing.gov.za/Pages/code/Part%202/Chapter%201/Part2_Chap1.htm#1.1, hämtat 2000-12-08

³⁸ http://www.housing.gov.za/Pages/code/Part%201/Chapter%202/Part1_Chap2.htm#2.3, hämtat 2000-12-08

³⁹ http://www.housing.gov.za/Pages/Annual%20Report/full_report.thm#HousingAct,1997, hämtat 2000-12-08

⁴⁰ http://www.housing.gov.za/Pages/code/Part%201/Chapter%202/Part1_Chap2.htm#2.3, hämtat 2000-12-08

vill regeringen att så många aktörer inom bostadsfrågor som möjligt ingår, exempelvis hemlösa, hjälpororganisationer och byggbolag. Året 1998/99 byggdes 231 181 nya bostäder⁴² och nu har man satt upp ett nytt mål, att 350 000 bostäder ska byggas per år till dess att bostadsbristen har upphört.⁴³

Regeringen har fler visioner om boendet i städer. Före år 2020 ska bland annat följande mål ha uppnåtts: Alla sydafrikaner ska vara socialt och rumsligt integrerade och människor ska själva kunna välja var de ska bo. De lokala myndigheterna bör samarbeta med medborgarorganisationer för att få en alltmer lokalt baserad utveckling.⁴⁴

4.4. The People's Housing Process

I den sydafrikanska konstitutionen står fastslaget att alla har rätt till ett bra boende och att staten måste ta de nödvändiga lagstiftande beslut som krävs för att nå målet. Det står även att ingen får bli förflyttad mot sin vilja och ingens hus får rivas ner, såtillvida inte en domstol ”efter relevanta omständigheter” har utdömt detta.⁴⁵ Regeringen har dock fastslagit att den ensam inte kan genomföra målet med att ge samtliga rätten till ett bra boende. Den vill ha hjälp från ideella organisationer och lokala myndigheter för att främst hjälpa de som drabbats av den forna apartheidregimens system.⁴⁶

Sydafrikas befolkning har sedan länge, med hjälp av familj och vänner, organiserat sig när det gäller bostadssituationen och byggandet av hus. Processen när de själva organiserar sig inför ett bostadsbygge kallas i Sydafrika för the People's Housing Process, vilken den sydafrikanska regeringen stödjer genom ekonomiska och tekniska medel. Anledningen till detta är den ökande medvetenheten om att människor, speciellt i utvecklingsländer, faktiskt bygger sina hus själva. Undersökningar har också visat att om människor får chansen att själva organisera sig och sitt bostadsbyggande, får de mer för sina pengar. Det är främst för att de fattigaste ska kunna bygga sina egna hem som regeringen vill stödja denna process. Staten

⁴¹ Initial Country Report (1998) sid.124

⁴² http://www.housing.gov.za/Pages/Annual%20Report/full_report.thm#HousingAct,1997, hämtat 2000-12-08

⁴³ http://www.housing.gov.za/Pages/code/Part%201/Chapter%202/Part1_Chap2.htm#2.3, hämtat 2000-12-08

⁴⁴ ibid.

⁴⁵ Initial Country Report (1998) sid.122

⁴⁶ ibid., sid.123

anser även att lokala organisationer är mycket viktiga i boendefrågan. De är närmast dem som behöver de nya husen och vet vad som krävs för att täcka de behov som finns.⁴⁷

5. Fallstudie - Alexandra

Sydafrikas parlament har uppenbarligen skrivit in mål och strategier i de nationella bostadsdokumenten om hur situationen för squatters ska förbättras. Vad som återstår att se är om och hur de har implementerats. För att göra detta har jag valt att studera ett specifikt område i Sydafrika. Valet föll på Alexandra, en svart förstad till Johannesburg. Anledningen till att det blev Alexandra berodde på att det under de senaste åren rapporterats mycket från det området i samband med kravaller och andra uppror där squatters var inblandade.

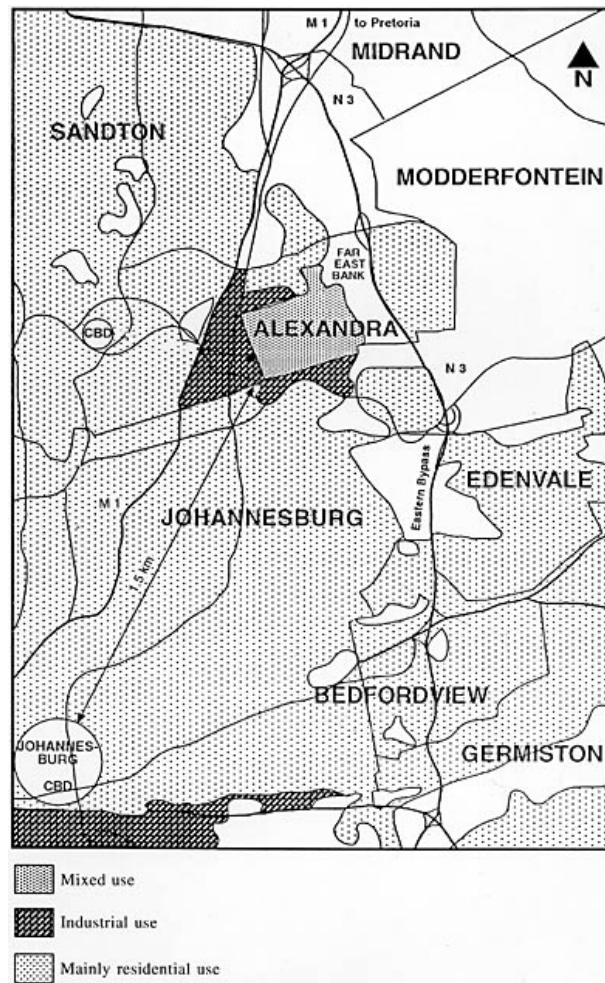
I nordöstra Sydafrika ligger provinsen Gauteng. Provinsen har landets största guld- och diamantutvinning och är även centrum för landet tunga industri och finansväsen. Det är alltså en av landets rikaste provinser, och har den högsta procentuella urbana befolkningen. Cirka 96 % av Gautengs befolkning bor i städer, jämfört med 46 % i hela landet.⁴⁸ Gautengs huvudstad är Johannesburg, med en befolkning på cirka 2 miljoner. Runt om staden har ett flertal så kallade förstäder vuxit upp, dit den svarta befolkningen förflyttades under apartheid. En av de mest kända förstäderna är Soweto, med en befolkning på cirka 2 miljoner.⁴⁹ Alexandra är en svart förstad i norra Johannesburg. Den är olik andra sydafrikanska förstäder som ofta ligger långt utanför stadskärnorna, utom synhåll från vitas bostadsområden och arbetsplatser. Alexandra ligger nämligen innanför stadsgränsen. Trots närheten till den service och de resurser som finns i området, har Alexandra en hög arbetslöshet, det är fattigt och överbefolkat. En av anledningarna till att människor sökt sig till Alexandra, är närheten till storstaden och den eventuella chansen att lyckas få ett jobb (se figur 1).⁵⁰

⁴⁷ http://www.housing.gov.za/Pages/code/Part%201/Chapter%203/Part1_Chap3_2.htm#3.4, hämtat 2000-12-08

⁴⁸ Initial Country Report (1998) sid.7

⁴⁹ Nationalencyklopedin, 1991

⁵⁰ Royston, Lauren (1998) *The Struggle for Access to the City...*

Figur 2. Karta över Johannesburg och Alexandra

Hämtad från ”The Struggle for Access to the City...”, <http://voyager.idrc.ca/books/focus/861/chapt4.html>, Planact (1992).

5.1. Historisk överblick av bostadssituationen

Förstaden Alexandra kom till 1905 och utropades som ett bostadsområde för svarta och färgade människor 1912. Under första halvan av 1900-talet levde de dock under ständiga hot om förflyttning och förstörelse från de vita som inte ville ha icke-vita nära sina hem. Särskilt efter andra världskriget ökade motståndet mot de icke-vita i Alexandra då mycket våld och oroligheter uppstod. Vid mitten av 1950-talet bodde ett 100 000-tal icke-vita i förstaden men efter våldsamma tvångsförflyttningar fanns 75 000 kvar när det nya decenniet inleddes.⁵¹ Samtidigt som icke-vita avlägsnades, blev de som stannade kvar av med sina markrättigheter när

⁵¹ ibid.

staten köpte upp mark. Mellan 1963 och 1979 tvångsförflyttades drygt 60 000 människor från Alexandra och planerna var att helt flytta förstaden.⁵² Detta gick dock inte i lås då det inte fanns någon annan lämplig plats för befolkningen. I början av 1980-talet beslöt parlamentet att rusta upp Alexandras bostadsområden, men de enda som skulle beröras var husägarna och människor som kunde betala av eventuella lån på bostaden. För att en upprustning skulle kunna genomföras måste de squatters som fanns förflyttas, marken de slagit upp sina hus på skulle användas till nybyggen. Upprustningsplanen gick dock inte igenom, då många av de icke-vita husägarna blev skeptiska. De måste flyttas till alternativa bostäder under upprustningsperioden och rädslan var stor att den 'tillfälliga flytten' skulle bli permanent. Därmed skulle de helt bli av med sin mark, vilket ledde till att de stannade kvar.⁵³

Ett annat förslag till förbättrandet av bostäderna i Alexandra som regeringen ville genomföra, även om det inte sades rätt ut, var genom att ytterligare segregera och splittra förstaden. För att åstadkomma detta utfärdades arrester och ytterligare tvångsförflyttningar. År 1986 bedrevs en aktion kallad "oljafläckstaktiken", där regeringen tänkte 'hälla olja' (resurser) på 'det oroliga vattnet' (den svarta befolkningen) och Alexandra blev det första målet för den nya taktiken. Fonder för upprustning av speciella bostadsområden inrättades för att skapa politiskt lugn hos mellanklassen i området. Men förutom en upprustning och privatisering av dessa bostadsområden, försökte regeringen även underminera och försvaga de lokalt organiserade fattiga genom diskriminering och trakasserier för att motstånd inte skulle uppstå. Försöken att helt förstöra de folkliga organisationerna lyckades dock inte vilket, förutom bristen på demokrati och "top-down" styret, berodde på en stor överbefolkning i Alexandra.⁵⁴ När squatters tvångsförflyttades, invaderades marken åter av nya squatters och regeringen kunde aldrig bli kvitt problemen. Under åren 1987-1997 fördubblades befolkningen till drygt 500 000 invånare.⁵⁵

I juni 1994 kom regeringen, lokala organisationer och squatters i Alexandra till en överenskommelse gällande illegal bosättning på mark och tvångsförflyttningar från dessa, vilket innebar att squatters som illegalt bosatt sig på mark innan 1994 skulle få stanna kvar. All squatting därefter skulle bli illegalt. Denna överenskommelse har sedan använts för att angripa squatters. Under 1995 blev många squatters i provinsen Gauteng attackerade av

⁵² ibid.

⁵³ ibid.

⁵⁴ ibid.

regeringens män i ett försök till att utplåna squattingområden. I Alexandra misslyckades man dock med försöket att tvångsförflytta 450 squatters vilka höll till på East Bank. När ett domstolsbeslut kom i september och förflyttningarna påbörjades i oktober 1995, blockerade squatters sitt område så att myndigheterna fick svårigheter att komma in. När de till slut lyckades började de riva skjulen, men blev attackerade av stenar och så småningom tillkallades polis. Dessa besköt befolkningen med gummikulor, men kunde inte göra mer. Squatters vägrade flytta, beslutet om förflyttningarna lades på is och myndigheterna lät dem vara.⁵⁶

5.2. Lokala organisationer

När myndigheterna blev alltför påstridiga om upprustning och restaurering, mobiliserade sig folket i Alexandra Residents' Association, ARA, och protesterade bland annat mot höjda hyror och tvångsförflyttningar. Mycket av missnöjet kom sig av att de hus som förbättrades tillhörde människor som hade kontakter bland myndigheter och på högre nivåer. Fler och fler organiserade sig för att försvara sitt område och sin bostad. Anledningen till att organisationer blir så framträdande i de sydafrikanska squattingområden beror, enligt Lucas, på deras mobiliserade styrka mot övermakten.⁵⁷ Under 1985 beordrade regeringen arresteringar av aktivister och samtidigt tvingades organisationer gå under jord. Under ett par år terroriserades de politiska och lokala verksamheterna i Alexandra till att helt försvinna.⁵⁸

Både det nationella African National Congress, ANC, och den lokala Alexandra Civic Organisation, ACO, har stark förankring i Alexandra. ACO kom till 1989 och är en organisation uppbyggd av de boende, både squatters och bofasta, i Alexandra. De har en stark medborgaranknytning och profilerar sig med tydliga ledare samt har starka band med den nationella frihetsrörelsen. ACO fokuserar sitt arbete till att förbättra boendet för alla, och att hjälpa de fattiga som bor i ruckel och slum. När ANC blev politiskt legitimt 1990, blev ACO:s främsta politiska roll att förhandla. Båda organisationerna verkar för människans rätt

⁵⁵ Soggot, Mungo & Amuphadi, Tangeni (1997-05-19) ”Rotting Alex needs a 'Marshall Plan'”

⁵⁶ http://www.geocities.com/CapitolHill/7017/ws2_2_squatter.html, hämtat 2000-11-02

⁵⁷ Lucas, Justine (1998) *The Politics of Informal Housing in Alexandra Township*, sid.158

⁵⁸ Royston, Lauren (1998) *The Struggle for Access to the City...*

till att påverka samhället och vill bygga upp den medborgerliga andan hos befolkningen i squattingområden.⁵⁹

Alexandra Joint Negotiating Forum, AJNF, är det organ som ska hålla samman alla intressenter i norra Johannesburg inom bland annat boendefrågor. ACO har genom sitt inflytande i AJNF bland annat krävt följande saker: upprustandet och omvandling av gästhem till bostäder, förbättrandet av serviceområden, utvecklandet av East Bank i samråd med lokala organisationer samt mer mark nära Alexandra för att bygga fler lågkostnadshus. Alla krav har inte gått igenom, men AJNF har förblivit det organ där förhandlingar genomförs.

Grannkommuner har ställt upp med teknisk hjälp men vill inte vara med och finansiera projekt i Alexandra, vilket har lett till en ekonomisk kris hos de lokala myndigheterna i de av icke-vita bebodda områdena.

5.3. Byggnation av bostäder

Den nya regeringen ville på demokratiska grunder försöka förändra samhället så att samtliga människor fick ett eget hem. År 1996 påbörjades ett projekt inom RDP i Alexandra, där bostäder skulle byggas framförallt för de allra fattigaste. På grund av finansiella problem, blev projektet inte särskilt lyckat. Hus och lägenheter har byggts men enbart de med en inkomst på mer än R1500/månad har fått kredit hos finansieringsbolagen, för att senare kunna ställa sig i kö för att få köpa en lägenhet. De flesta av Alexandras invånare var dock, och är än idag, arbetslösa, uppskattningsvis mellan 60-80 % gick utan jobb⁶⁰, vilket innebar att de inte kom upp i den krävda månadsinkomsten och därför inte fick tillträde till bostadsmarknaden. Av de som hade pengar och betalade sin avgift för att få köpa en lägenhet blev många lurade av finansieringsbolagen, vilka är mycket korrupta. Invånarna blev upprörda dels över beslutet att enbart de med en viss månadsinkomst kunde få kredit, men även över finansieringsbolagens vägran att erkänna att de tagit emot pengar för bostäder. De lägenheter och hus som har byggts förblev tomma under en längre tid och utsattes för skadegörelse. Många av Alexandras invånare har tappat tålamodet och förtroendet för både politiker och branschfolk, och organiserad squatting av husen har påbörjats. Situationen för de fattiga verkar inte ha

⁵⁹ ibid.

⁶⁰ Soggot, Mungo & Amuphadi, Tangeni (1997-05-19) ”Rotting Alex needs a ‘Marshall Plan’”

förbättrats särskilt mycket. Att ha en egen toalett är en lyx och istället för de hyreshus som skulle ha byggts myllrar Alexandra fortfarande av små, tillfälliga skjul.⁶¹

5.4. Bostadssituationen idag

De nybyggda hus som stod tomma på East Bank, är idag ockuperade. Människor är trötta på att vänta på att politiker ska ta tag i saken. En kvinna berättar för den lokala tidningen *The Star*, att hon betalat sin avgift för huset och att de lokala myndigheterna har medgivit att hon har ett hus som väntar. Hon har däremot inte fått någon tidpunkt när hon kan flytta in. Då hon har många barn och ingenstans att ta vägen, tog hon saken i egna händer, bytte ut låsen på ett nytt hus och flyttade in. ”Jag tog ett eftersom jag har rätt till det”, är hennes försvar.⁶² Hon är inte ensam, då minst 400 hus i det området är ockuperade av upprörda fattiga sydafrikanska familjer. De rättmätiga ägarna av husen vågar dock inte kräva tillbaka sina hus, då de hotas av dem som ockuperar samt är rädda för trakasserier.⁶³ Myndigheterna har lovat de squatters som stod i bostadskö nya hus om de flyttar ut, trots det lagbrott de begått. Squatters tror dock inte på myndigheternas ord förrän de verkligen får ett hus.⁶⁴

I början av december 2000 hölls lokalval i Sydafrika och på Sveriges Radio P1 intervjuades två stycken sydafrikaner bosatta i Alexandra. Kvinnan i reportaget berättar om hur hon är tvungen att squatta för att ha en chans att överleva. Staden är hennes hem och hon kan inte flytta därifrån. Trots att hon tycker att ANC gör ett bra jobb med att förbättra situationen för den fattiga svarta befolkningen vill hon inte gå och rösta. ”De tar inte hand om oss”, säger hon och menar att den vision om att alla ska ha tak över huvudet idag inte existerar, då den apartheidpolitik som tidigare bedrevs har lett till ett samhälle med hög arbetslöshet och kriminalitet. Hon medger att situationen har förbättrats något, men är fortfarande mycket besviken på dem som har makt. I ett nybyggt område för fattiga i Far West, Alexandra, hade kvinnan lagt R2250 i handpenning för ett nytt hus till sig och sina barn. Men när hon skulle flytta in och gick till banken fanns inga papper överhuvudtaget på att hon betalat dessa pengar. Hon kände sig mycket lurad och förtvivlad och blev tvungen att bryta sig in i ett tomt

⁶¹ Cox, Anna (2000-11-29) *No house, no vote, says Alex invaders*

⁶² Cox, Anna (2000-11-27) *Gauteng's house in order despite 'invasion'*

⁶³ Engelbrecht, Leon (2000-12-14) *Housing department claims 'victory' in Alex*

⁶⁴ Cox, Anna (2000-11-29) *No house, no vote, says Alex invaders*

hus, byta lås på detta och för att sen flytta in tillsammans med sina barn. Hon kommer att bli vräkt och har då ingenstans att ta vägen.⁶⁵

Flera ungdomsgäng och föreningar organiserar husockupationer i Alexandra då de vill få regeringen och de lokala myndigheterna att inse hur allvarlig situationen är. Med de illegala ockupationerna vill de visa vilken korruption som råder. Mannen i reportaget känner sig även han sviken. ”ANC säger att de slåss mot fattigdomen, men det märker inte vi.” Han anser dock inte att det är ANC:s fel att situationen är som den är, utan det är människor och företag på gräsrotsnivån som är skyldiga. Det är där pengarna som skulle ha gått till husbyggen försvinner och där finns den mesta korruptionen.⁶⁶

Det är ingen ovanlig situation dessa två människor befinner sig i. Flera tusen invånare i Alexandra har anmält byggbolag för fusk och korruption. Bostadsministern Ms Sankie Mthembie-Mahanyele har sedan hon tillsattes på posten prioriterat frågan om boende för de fattigaste, då hon själv levt under squattingförhållanden i mer än halva sitt liv.⁶⁷ Hon har dömt ut många av de nya bostadsprojekten och har även kritiserat de undermåliga byggnadsbolagen för fuskjobb och korruption och arbetar för närvarande med att införa nya regler för att motverka att detta ska förekomma i framtiden.⁶⁸

6. Analys

Tolv månader efter boende och bebyggelsekonferensen gjordes en uppföljning om och hur de dokument som skrevs under i Habitat Agendan har förverkligats i de länder som skrev under den. Det är många positiva faktorer som dokumenterats. Lokala myndigheter och NGO:s hade betydande roller i beslutsprocesserna rörande boende och bebyggelse, och de länder som skrivit under Agendan kan hållas som ansvariga för deras handlande om inget händer inom bebyggelse och boende i respektive land. Men även många problem har uppmärksammats efter det första året. Många länder tvingades att ändra sin bostadspolitiska inriktning för att Agendan skulle få någon betydelse, men det var för lite diskussioner om hur förändringar inom bostadspolitiken skulle påverka den ekonomiska och sociala strukturen i städer.

⁶⁵ Sveriges Radio P1 Morgon, 2000-12-05, utsänd reporter Marianne Kihlborg

⁶⁶ *ibid.*

⁶⁷ Dube, Pamela (1999-07-24) *Housing minister 'can't afford to fail'*

⁶⁸ <http://www.afrikagrupperna.se/fakta/sydafrika/sahouse.htm>, hämtat 2000-11-15

Agendan är skriven på ett alltför otydligt och obegripligt språk som kräver många omskrivningar för att kunna genomföras i varje land. Att enbart skriva under dokument kommer inte att förändra något, målsättningarna måste förverkligas!⁶⁹

Regeringar i länder med fattig urban befolkning har brottats med squattingproblemet på olika sätt. Många har influerats av trender inom internationell bostadsutveckling och har skiftat inriktning från finansierad hjälp från industrialiserade länder till att mer och mer förlita sig på lokala myndigheter, NGO:s, grannsamarbeten och så vidare. Fokus för dessa samarbeten kan vara arbetet om tillgång och rätten till mark genom borttagandet av nuvarande hinder, exempelvis skattehinder och förhindrande lagar.⁷⁰ I Sydafrika har man försökt lösa squattingproblemen på olika vis.

Landet har olik utveckling jämfört med andra länder. Trots deras förflutna med den rumsligt och socialt segregerade apartheiden låg Sydafrikas nyvalda parlament steget före Habitat II med att försöka lösa bostadssituationen. Redan från deras första mandatperiod inleddes det officiella arbetet med att förbättra situationen framförallt för fattiga, hemlösa och squatters. White Paper kom 1994, samma år som det första demokratiska valet hölls, och den innehåller många av de punkter som tas upp i Habitat Agendan. Om en jämförelse görs mellan Agendan och White Paper ser man att många av de mål och riktlinjer vad gäller rätten till ett bra boende som finns i Agendan även finns med i White Paper. I Habitat Agendans kapitel IV, Global plan, § 60 beskrivs rätten till ett bra boende.⁷¹ I Sydafrikas konstitutions 26:e sektion finns upptaget att ”alla har rätt till ett bra boende” och att staten måste ta sitt ansvar att se till att denna rättighet efterföljs.⁷² Ett utdrag från båda dokumenten som en jämförelse följer nedan (se tabell 2).

⁶⁹ <http://www.lboro.ac.uk/departments/cv/wedc/garnet/UrbanKaR/KAR4.htm#anchor546527>, hämtat 2000-12-08

⁷⁰ Potter, RB. (1999) *Geographies of Development*, sid.244

⁷¹ <http://www.unchc.org/unchc/english/hagenda/ch-4b-1.htm>, hämtat 2000-12-12

⁷² http://www.housing.gov.za/Pages/code/Part%201/Chapter%202/Part1_Chap2.htm#2.3, hämtat 2000-12-27

Tabell 2. Jämförelse mellan Habitat Agendan och White Paper

Habitat Agendan (Kapitel IV, § 60)	Sydafrikas White Paper (Sektion 26, § 4.2)
Avskildhet och tillräckligt med plats	Garanterad avskildhet
Fysiskt tillgänglighet	Bostadspolitik och program måste vara medvetna om och kunna tillgodose de särskilda behov som ungdomar, äldre och handikappade har.
Säkerhet till besittningsrätt	Besittningsrättslig trygghet
Grundläggande infrastruktur, exempelvis tillgång till vatten, sanitets- och avfallshantering.	Drickbart vatten, tillfredsställande sanitära åtgärder samt avfallshantering och elektricitet bör finnas.
Allt ska kunna erbjudas till överkomligt pris	Där människor ... är i en sådan position att de själva inte kan få tillgång till bra boende ... har samhället, men särskilt staten ansvar att underlätta situationen ...

(<http://www.housing.gov.za/Pages/Istanbul+5/istanbul5.htm>, 2000-12-08)

White Paper tar, liksom Agendan, upp hur viktigt det är att det i bostadspolitik och program inte får förekomma någon diskriminering, att alla människor ska ha en jämlik besittningsrättslig trygghet samt att undersökningar och utvärderingar om hemlöshet och squatting regelbundet görs.⁷³ Sydafrikas regering verkar ta boendefrågan på stort allvar och det syns i jämförelsen av de båda dokumenten. White Paper är utförlig i de mål och riktlinjer för boende och bebyggelse som dras upp. Men den apartheid som rådde i Sydafrika under flera decennier har påverkat befolkningen, bostadssituationen och dess politik. Som framgår i uppsatsen finns fortfarande mycket kvar att göra innan alla medborgarna har en egen bostad.

Den nya sydafrikanska regeringen har varit framåttänkande i sin officiella politik genom att förbättra situationen för dem som har det svårast. Två år innan Habitat II hölls, där Habitat Agendan skrevs under, infördes i Sydafrika ett Reconstruction and Development Programme där ett bra boende för samtliga sydafrikaner eftersträvas. Programmet är byggt på principen om allas rätt till ett tak över huvudet, hållbarhet, integration och människans rätt att medverka till utveckling.⁷⁴ Den tidigare apartheidregimens bostadspolitik, som gick ut på att segregera människor och vägra svarta människor rätt till att bosätta sig i städer, har lett till problem med

⁷³ <http://www.housing.gov.za/Pages/Istanbul+5/istanbul5.htm>, hämtat 2000-12-08

⁷⁴ *ibid.*

överbefolkade städer och att squattingområden byggts upp. Det har varit, och är fortfarande, en stor utmaning för den nya regeringen att försöka bygga upp landet så att samtliga medborgare ska få ett bra boende. Regeringen har, enligt den själv, kommit en bra bit på väg sedan de första demokratiska valen 1994 med hundratusentals nybyggda och ombyggda hus, många människor har tillgång till drickbart vatten, elektricitet och utvecklade avloppssystem.⁷⁵ De har satt upp mål och delmål där alla medborgare ska få ett bra boende, men en del visioner har varit väl tilltagna så att de realistiskt sett inte kan uppnås. Ett exempel är målet med en miljon nya bostäder på sex år vilket misslyckades. Målet i sig kanske inte är orealistiskt, men det är beroende av så många andra faktorer, som att det ska finnas byggbolag, material till byggen, plats att slå upp nya bostäder etc. att det inte kan uppfyllas. Vad som kvarstår att se är hur länge det dröjer innan det som ser bra ut på papper kan efterföljas och uppfyllas i verkligheten.

Den faktiska situationen i Alexandra idag verkar inte vara särskilt mycket bättre än tidigare. Det finns visserligen nya hus uppbyggda, men det är enbart dem med pengar som kan köpa sitt hus. Alternativt bedrivs squatting. De domstolsbeslut som utförs verkar inte ha någon större genomslagskraft, då de ifrågasätts stort från squatters. De vill ha någonstans att bo och eftersom de mer eller mindre blivit lovade detta av regeringen anser de sig ha rätt att bosätta sig i tomma hus. Trots den politiska viljan att ge alla ett eget hem är det idag inte genomförbart. Av de som trots allt betalat för sig, har många blivit lurade av bland andra korrupta finansieringsbolag. Någonstans på vägen försvinner pengar och material och slutligen blir bland annat squatters lidande, vilket visar på att den politik som bedrivs inte är effektiv. Alltför små förändringar har skett på bostadsmarknaden för att man ska kunna påstå att regeringens visioner har uppfyllts.

Det som måste göras för att lyckas uppnå de mål med ett bra boende för alla människor är huvudsakligen en förändring inom den sydafrikanska mentaliteten och bostadspolitik. Det är bra om det bedrivs en bostadspolitik som uppfyller Habitat Agendans målsättningar att integrera människor i staden och de alla medborgare ett hem. Men det är samtidigt en stor och tidskrävande process som i sin tur kräver mycket av politiker och andra personer med makt. Det finns många hinder på vägen, som materialbrist och korruption, speciellt för dem på gräsrotsnivå som ska genomföra de flesta av dessa förändringar.⁷⁶ Sydafrika har en tradition

⁷⁵ ibid.

⁷⁶ ibid.

av organiserad verksamhet på lokal nivå som lyckats relativt bra. I frågor gällande bostäder och bebyggelse har det visat sig vara lönsamt för lokalbefolkningen att organisera sig för att åstadkomma positiva förändringar. I Alexandra har kampen mot förtryck och trakasserier bedrivits hårt från lokala organisationer. Det märks speciellt i alla de försök regering och myndigheter har gjort i att förflytta människor från deras bostäder i Alexandra. Både före och efter apartheid har människorna vägrat förflyttats, trots order från myndigheter, vilket har resulterat i kravaller och bråk mellan myndigheter och lokalbefolkning. Organisationer lyckades mobilisera medborgarna i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet och på så vis upprätta en politisk kamp mot den dåvarande sydafrikanska regimen. De fick gehör för sina röster sedan ett regimskifte skett, och genom förhandlingar med statliga och lokala myndigheter försöker de nu förbättra och utveckla boendet för samtliga medborgare i Alexandra. Det mer öppna politiska förhållandet har gjort det lättare att kommunicera med dem som styr på högre nivåer och få uppmärksamhet för vad som behövs.⁷⁷

7. Slutsatser

I början av uppsatsen ställde jag ett antal frågor, vilka jag ämnar besvara i detta avsnitt. Sydafrikas regering har som tidigare påvisats varit framåttänkande i sin bostadspolitik. De vill ge samtliga sydafrikaner rätten till ett bra boende och har sedan det första demokratiska valet 1994 arbetat för att integrera människor i städer. Deras White Paper, som kom ut två år före Habitat Agendan skrevs under, Urban Development framework och Housing Act har en del av de riktlinjer som krävs för att arbeta mot en förbättrad bostadssituation. Officiellt ser det alltså bra ut, men fortfarande saknar hundratusentals människor ett eget hem och det är långt kvar till dess att samtliga sydafrikanska medborgare har en bra bostad med de nödvändiga bekvämligheter som krävs. Därför kan jag inte, trots att de saker som står i Habitat Agendan finns antagna i Urban Development framework och i konstitutionen, påstå att Sydafrikas bostadspolitik följer de riktlinjer och målsättningar som huvuddokumentet innehar, vilken skrevs under på Habitat II.

För vissa squatters har situationen efter Habitat II förbättrats medan andra inte märkt någon skillnad. Men jag kan inte påstå att det är på grund av konferensen som positiva förändringar har skett. Den huvudsakliga orsaken för squatters och deras förändrade situation beror på

⁷⁷ *ibid.*

regimskiftet 1994. Den första demokratiskt valda regeringen har sedan första mandatperioden försökt förbättra bostadssituationen för medborgarna och skrev in det i White Paper. Den arbetade från början med att ta bort apartheid ur systemet och minska segregationen, och har fokuserat på att förbättra situationen främst för fattiga och hemlösa. Att regeringen misslyckats med att förbättra situationen för alla squatters beror främst på att det saknats resurser, både ekonomiska och materialistiska, för att nå de mål som satts upp. Regeringen klarar inte av att ordna med bostäder till samtliga medborgare och har därför decentraliserat verksamheten. De har fått god hjälp av organisationer på lokal nivå som arbetar för förbättringar inom boendemiljön. ACO är ett exempel på en organisation som lyckats förena medborgarna i Alexandra att kämpa för sina rättigheter rörande boendefrågor. Det är uppenbart att både Habitat Agendan och Sydafrikas regering tycker det är viktigt att förankra det lokala deltagandet i bostadsfrågor, vilket är positivt. Det är dock beklagligt att det uppdagas alltför korrupta organisationer, individer och bolag där pengar som skulle ha gått till husbyggen och förbättringar istället hamnar. Resultatet blir bland annat en missnöjd befolkning där de fattiga blir lidande och många tvingas till squatting.

En fråga som är värd att begrunda är om världskonferenser som Habitat II har någon genomslagskraft och funktion att fylla. Att världens länder deltar i stora, globala frågor som boende och bebyggelse tycker jag är positivt, eftersom diskussioner förs om hur problem inom området skall lösas. Det finns chans att ventilera åsikter inför en större och mer global publik samt att få tips på hur liknande problem har lösts i andra delar av världen. Det kan vara svårt att försöka genomföra stora förändringar enbart på lokal nivå om det inte finns stöd från högre nivå och det unika med Habitat II är just att organisationer på gräsrotsnivå fick delta. Samtidigt måste dokumenten förbättras och följas upp för att verkligen se till att besluten efterföljs om konferensen ska ha någon betydande roll inom boende- och bebyggelsepolitik världen över.

7.1. Fungerar den teoretiska ansatsen och metoden?

Uppsatsens teoretiska ansats bygger på realismen och realistiska filosofer, framför allt Pahl och Harvey. De menar att de mönster som återfinns inom det urbana boendet påverkas av sociala och rumsliga hinder, samt att en rumslig segregation beror på att de med pengar sitter

på makten att bestämma och även vilka som ska bo vart. Målet med realismen är att försöka förklara händelser genom att förklara orsaker till de förändringar som sker. Som uppsatsen visat har squatting delvis sin orsak i sociala och rumsliga hinder. Fattiga människor bygger upp små hus där infrastrukturella bekvämligheter inte är många. Eftersom det är för långt och dyrt att bo i förorter med pendlandet som alternativ har de valt att hellre bosätta sig nära staden där chans till arbete finns. Men arbetslösheten hos befolkningen är fortfarande stor och är ett socialt hinder, vilken gör att människor fortfarande bedriver squatting. Samtidigt finns det många byråkratiska hinder i vägen. Den apartheidpolitik som bedrevs i Sydafrika under nästan ett helt sekel har varit en stor orsak till att det finns så många squatters. Nu när nya viljor och krafter försöker förändra situationen finns andra hinder på vägen. Exempelvis finns det kapital för att förbättra situationen för många fattiga, men det försvinner ofta på vägen fram till de behövande och hamnar hos någon korrumperad. Realism är en mycket bred teori, som har många vinklingar och ansatser inom den, men de inriktningar som Pahl och Gray tar upp har visat sig ha liknande resultat i denna uppsats. Det verkar främst vara social och rumslig segregation som skapat squatting och om den skulle minska, skulle man förmodligen kunna komma tillrätta med problemet.

En kvalitativ metod med hermeneutisk ansats har varit det enda möjliga i denna uppsats. Material har samlats in och jag har försökt att på bästa sätt beskriva problemet med squatting. Vad gäller litteraturstudierna har de fungerat bra då det finns en uppsjö av litteratur som behandlar Habitat II och squatting. Det har dock inte varit lätt att hitta bra information om fallstudien Alexandra, och givetvis hade det varit mycket bättre om någon förstahandskälla funnits med. Jag eftersträvar dock att fortsätta på denna teoretiska uppsats i min kommande uppsats på magisternivån och då göra en fallstudie i Sydafrika för att själv se hur situationen är och göra en egen empirisk undersökning.

7.2. Hur ska problemen med squatting lösas?

I juni 2001 kommer FN hålla ett uppföljningsmöte efter Habitat II för att utvärdera Habitat Agendan fem år senare.⁷⁸ Har länderna kunnat genomföra de mål som de skrev under? Kommer de innan Habitat III, som ska hållas år 2016, ha genomfört stora förändringar inom boende och bebyggelse i urbana miljöer? Kommer människor ha bra bostäder med de

nödvändiga bekvämligheter som krävs? Det är positivt att uppföljningskonferenser görs, för att utvärdera och analysera projekt och de målsättningar som satts upp. Länder har förmodligen kommit olika långt och kan fungera som inspirationskällor eller skräckexempel på hur man bör göra för att lösa problem. Världsbanken har lagt fram ett förslag om hur situationen för squatters avsevärt kan förbättras då det tydligen finns pengar att finansiera projekt inom detta område. Genom att utrusta squattingsområden med nödvändigheter som rinnande vatten, avlopp, sophantering, transporter och infrastruktur skulle squatters kunna komma in i samhället och bidra med sin kunskap och arbetskraft. Kostnaden för detta skulle ligga på mellan 0,2-0,5 % av GDP.⁷⁹ Världsbanken menar också att det är viktigare att satsa pengar i lågkostnadsprojekt som gynnar flera, än att spendera pengar på högkostnadsprojekt som enbart kommer några få till del. Stadsstyren måste investera i utvecklingsprogram som är baserade på hur människor verkligen bor, inte på några tekniska modeller. Ämbetsmän måste alltså ut i verkligheten och se hur det egentligen ser ut! Det finns inga generella modeller för hur ett sådant här utvecklingsprogram skulle se ut, då situationen i världens alla städer är olika. En bra grund att utgå ifrån kan bygga på dessa fyra faktorer:

- Tillgång för samtliga hushåll till en vattenledning inom 250 meter
- Kommunala latriner
- Dräneringsdiken att leda undan vatten vid skyfall
- Stenbelagda vägar, asfalterade i områden med extrema väderomslag

Kostnaden för denna grundläggande service skulle i tätbefolkade områden (360 personer per hektar) ligga på cirka \$83 per person i Afrika⁸⁰, vilket innebär att länder i Syd, med viss finansiell hjälp, skulle ha en möjlighet att bekosta den förbättrade infrastrukturen. Om man dessutom förbättrar de redan befintliga husen behövs ingen ny mark letas upp där nya hus kan byggas, vilket skulle innebära att squatters inte skulle behöva betala de höga priser som idag är. Därtill har squatters förmodligen lagt ner mycket arbete och tid på sina hus och vill inte se dem slås i spillror. Det finns andra sätt att förbättra situationen på för squatters, men dessa ovan nämnda faktorer är en bra grund att bygga på. Viljan hos befolkningen att själva förbättra sin situation är också en mycket grundläggande del i utvecklingen varför det är viktigt att regeringar stödjer lokala intresseorganisationer som vill förändra situationen.

⁷⁸ http://www.housing.gov.za/Pages/Annual%20Report/full_report.htm#HousingAct,1997, hämtat 2000-12-08

⁷⁹ <http://www.worldbank.org/html/extdr/extme/slumspr.htm>, hämtat 2000-10-17

⁸⁰ *ibid.*

Referenser

Litteraturförteckning

Carter, Harold (1995) *The Study of Urban Geography*. London: Arnold.

Cloke, Paul J. & Philo, Chris & Sadler, David (1991) *Approaching Human Geography*. London: Paul Chapman Publishing Ltd.

Cox, Anna (2000) "Gauteng's house in order despite 'invasion'", i *The Star* 2000-11-27.

Cox, Anna (2000) "No house, no vote, says Alex invaders" i *The Star* 2000-11-29.

Drakakis-Smith, David (1987) *The Third World City*. London: Routledge.

Dube, Pamela (1997) "Housing minister can't afford to fail", i *The Sunday Independent* 1999-07-24

Economist Intelligence Unit Limited (1999)

Engelbrecht, Leon (2000) "Housing department claims 'victory' in Alex", i *The Star* 2000-12-14

Holme, Idar Magne. & Solvang, Bernt Krohn (1997) *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Initial Country Report (1998), The Government of South Africa: The African Charter on Human & Peoples' Rights.

Johnston, R.J. (1997) *Geography and Geographers*. London: Arnold.

Lucas, Justine (1998) *The Politics of Informal Housing in Alexandra Township: Reflections on a politically-engaged urban anthropology* i *African Anthropology* 5:2, s.143-171. Yaounde: Pan African Anthropological Association.

Soggot, Mungo & Amuphadi, Tangeni (1997) "Rotting Alex needs a 'Marshall Plan'", i *The Mail Guardian* 1997-05-19

Nationalencyklopedien (1991) Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker AB.

Potter, RB. (red.) (1999) *Geographies of Development*. New York: Longman.

Internet

Afrikagrupperna, 2000-07-23, "Sydafrikas miljonprogram tar form",
<http://www.afrikagrupperna.se/fakta/sydafrika/sahouse.htm>, hämtat 2000-11-15.

Anarchism in Africa, http://www.geocities.com/CapitolHill/7017/ws2_2_squatter.html, hämtat 2000-11-02.

Granvik, Madeleine, 1999-11-13, Rapport från Habitat II,
http://www.agenda21forum.org/rapporter/habitat_ii_1996/artiklar.htm, hämtat 2000-10-19.

Granvik, Madeleine, 1999-11-13, Rapport från Habitat II,
http://www.agenda21forum.org/rapporter/habitat_ii_1996/habitat.htm, hämtat 2000-10-19.

Habitat Agendan, 2000-05-05,
<http://www.unchs.org/unchs/english/hagenda/ch-3a.htm>, hämtat 2000-10-19,
<http://www.unchs.org/unchs/english/hagenda/ch-3b.htm>, hämtat 2000-10-19,
<http://www.unchs.org/unchs/english/hagenda/ch-3c.htm>, hämtat 2000-10-19,
<http://www.unchs.org/unchs/english/hagenda/ch-3e.htm>, hämtat 2000-10-19,
<http://www.unchs.org/unchs/english/hagenda/ch-4a.htm>, hämtat 2000-10-19;
<http://www.unchs.org/unchs/english/hagenda/ch-4b-1.htm>, hämtat 2000-12-12

Issue, 1997-05-04, Loughborough University,
<http://www.lboro.ac.uk/departments/cv/wedc/garnet/UrbanKaR/KAR4.htm#anchor546527>, hämtat 2000-12-08.

Royston, L. (1998) The Struggle for Access to the City in the Witwatersrand Region in Azuela, A., Duhau, E., Ortiz, E. (red.) *Evictions and the Right to Housing*. Ottawa: International Development Research Centre. Hämtat från International Development Research Centre, Ottawa,
<http://voyager.idrc.ca/books/focus/861/chapt4.html>, hämtat 2000-10-17.

South African Provinces,
http://www.lib.utexas.edu/Libs/PCL/Map_collection/africa/SAfrica_provinces_95.jpg, hämtat 2001-01-11.

Sydafrikanska bostadsdepartementet, 2000-10-10, "Framework for a National Housing Policy",
http://www.housing.gov.za/Pages/code/Part%201/Chapter%202/Part1_Chap2.htm#2.3, hämtat 2000-12-08; 2000-11-02, "Full Report",
http://www.housing.gov.za/Pages/Annual%20Report/full_report.htm#HousingAct1997, hämtat 2000-12-08; 2000-10-10, "Overview of the Housing Act",
http://www.housing.gov.za/Pages/code/Part%202/Chapter%201/Part2_Chap1.htm#1.1, hämtat 2000-12-08; 2000-10-10, "Supporting the People's Housing Process",
http://www.housing.gov.za/Pages/code/Part%201/Chapter%203/Part1_Chap3_2.htm#3.4, hämtat 2000-12-08; 2000-11-06, "South African Country Report for the Review of the Implementation of the Habitat Agenda", <http://www.housing.gov.za/Pages/Istanbul+5/istanbul5.htm>, hämtat 2000-12-08; 2000-07-19, "Urban Development Framework",
http://www.housing.gov.za/Pages/Publications/urban_development.htm, hämtat 2000-12-27.

Världsbanken, 1996-05-30, "Cities are the world's future",
<http://www.worldbank.org/html/extdr/extme/citiespr.htm>, hämtat 2000-10-17.

Världsbanken, 3 juni 1996, "World Bank says world's slums can be transformed",
<http://www.worldbank.org/html/extdr/extme/slumspr.htm>, hämtat 2000-10-17.

Källförteckning

Sveriges Radio P1 Morgon, 2000-12-05, Reportage om Alexandra och squatters, utsänd reporter Marianne Kihlberg